ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 3ης Δεκεμβρίου 1998 *

Στην υπόθεση C-67/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Kriminalret i Frederikshavn (Δανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά

Ditlev Bluhme,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 2 της οδηγίας 91/174/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Μαρτίου 1991, σχετικά με τους ζωοτεχνικούς και γενεαλογικούς όρους που διέπουν την εμπορία ζώων φυλής (ράτσας) και σχετικά με την τροποποίηση των οδηγιών 77/504/ΕΟΚ και 90/425/ΕΟΚ (ΕΕ L 85, σ. 37),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet, πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, L. Sevón (εισηγητή) και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Fennelly
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

* Γλώσσα διαδικασίας: η δανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Bluhme, εκπροσωπούμενος από τον Uffe Baller, δικηγόρο Århus,

— η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Peter Biering, προϊστάμενο τμήματος στο Υπουργείο Εξωτερικών,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή Umberto Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τη Francesca Quadri, avvocato dello Stato,

— η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Jan Bugge-Mahrt, αναπληρωτή γενικό διευθυντή στο Υπουργείο Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Hans Støvlbæk, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Bluhme, εκπροσωπούμενου από τον Uffe Baller, της Δανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον Jørgen Molde, προϊστάμενο τμήματος στο Υπουργείο Εξωτερικών, της Ιταλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη Francesca Quadri, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Hans Støvlbæk, κατά τη συνεδρίαση της 30ής Απριλίου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Ιουνίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 3ης Ιουλίου 1995, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Φεβρουαρίου 1997, το Kriminalret i Frederikshavn (πλημμελειοδικείο του Frederikshavn) υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 30 της Συνθήκης και του άρθρου 2 της οδηγίας 91/174/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Μαρτίου 1991, σχετικά με τους ζωοτεχνικούς και γενεαλογικούς όρους που διέπουν την εμπορία ζώων φυλής (ράτσας) και σχετικά με την τροποποίηση των οδηγιών 77/504/ΕΟΚ και 90/425/ΕΟΚ (ΕΕ L 85, σ. 37, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ποινικής δίκης κατά του Bluhme, ο οποίος κατηγορείται ότι παρέβη την εθνική κανονιστική ρύθμιση που απαγορεύει την κατοχή, στο νησί Læsø, μελισσών πλην εκείνων που ανήκουν στη φυλή Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø).

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας ορίζει:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοείται ως "ζώο φυλής (ράτσας)" κάθε ζώο εκτροφής το οποίο καλύπτεται από το παράρτημα ΙΙ της Συνθήκης, για την εμπορία του οποίου δεν έχουν ακόμα καθοριστεί ειδικότεροι ζωοτεχνικοί κοινοτικοί κανόνες και το οποίο εγγράφεται ή καταχωρείται σε μητρώο ή γενεαλογικό βιβλίο το οποίο τηρεί ανεγνωρισμένη οργάνωση ή ένωση κτηνοτρόφων.»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας ορίζει:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε:

— να μην απαγορεύεται, περιορίζεται ή παρεμποδίζεται, για ζωοτεχνικούς ή γενεαλογικούς λόγους, η εμπορία ζώων φυλής (ράτσας), καθώς και του σπέρματος, των ωαρίων ή των εμβρύων τους,

— προκειμένου να εξασφαλιστεί η απαίτηση που προβλέπεται στην πρώτη περίπτωση, τα κριτήρια έγκρισης και αναγνώρισης των οργανώσεων ή ενώσεων κτηνοτρόφων, τα κριτήρια εγγραφής ή καταχώρησης στα μητρώα και στα γενεαλογικά βιβλία, καθώς και τα κριτήρια αποδοχής ζώων φυλής (ράτσας) για την αναπαραγωγή, τη χρησιμοποίηση του σπέρματος, των ωαρίων ή των εμβρύων τους, καθώς και το πιστοποιητικό που απαιτείται κατά την εμπορία τους, να καταρτίζονται με τρόπο που δεν εισάγει διακρίσεις, τηρώντας τις αρχές που έχει καθορίσει η οργάνωση ή ένωση που τηρεί το μητρώο ή το γενεαλογικό βιβλίο καταγωγής της φυλής.

Μέχρις ότου υλοποιηθούν οι ενδεχόμενες λεπτομέρειες εφαρμογής που προβλέπονται στο άρθρο 6, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι εθνικές νομοθεσίες στα πλαίσια τήρησης των γενικών διατάξεων της Συνθήκης.»

5 Το άρθρο 6 της οδηγίας ορίζει ότι οι λεπτομέρειες εφαρμογής της οδηγίας θεσπίζονται σύμφωνα με τη γνωστή ως διαδικασία των «επιτροπών». Τέτοιες λεπτομέρειες εφαρμογής δεν έχουν θεσπιστεί όσον αφορά τις μέλισσες.

6 Στη Δανία, το άρθρο 14 bis του νόμου 115, της 31ης Μαρτίου 1982, περί της μελισσοκομίας (lov om biavl), που εισήχθη με τον νόμο 267, της 6ης Μαΐου 1993,

εξουσιοδοτεί τον Υπουργό Γεωργίας να θεσπίσει διατάξεις αποβλέπουσες στην προστασία ορισμένων φυλών μέλισσας σε ορισμένες περιοχές που καθορίζει, και ειδικότερα να θεσπίζει διατάξεις σχετικές με την απομάκρυνση ή την εξάλειψη κυψελών μελισσών που θεωρούνται ανεπιθύμητες για λόγους προστασίας. Εκδοθείσα δυνάμει της εξουσιοδοτήσεως αυτής, η κανονιστική απόφαση περί της μελισσοκομίας στο νησί Læsø (bekendtgørelse om biavl på Læsø, αριθ. 528, της 24ης Ιουνίου 1993, στο εξής: κανονιστική απόφαση) απαγορεύει, με το άρθρο 1, την κατοχή, στο Læsø και στα πέριξ νησιά, συλλεκτριών μελισσών που δεν ανήκουν στη φυλή Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø).

7 Η κανονιστική αυτή απόφαση προβλέπει επίσης, στο άρθρο 2, την απομάκρυνση ή την καταστροφή αυτών των άλλων κυψελών ή την αντικατάσταση της βασίλισσας σ' αυτές τις κυψέλες με βασίλισσα ανήκουσα στη φυλή της καφετιάς μέλισσας του Læsø. Βάσει του άρθρου 6, απαγορεύεται η εισαγωγή στο Læsø και στα πέριξ νησιά ζωντανών οικόσιτων μελισσών, ανεξάρτητα από το στάδιο αναπτύξεώς τους, καθώς και η εισαγωγή γενετικού υλικού οικόσιτων μελισσών. Τέλος, το άρθρο 7 της κανονιστικής αποφάσεως ορίζει ότι το κράτος αποκαθιστά πλήρως κάθε ζημία προσηκόντως αποδεδειγμένη που απορρέει από την καταστροφή κυψέλης κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως.

8 Ο Bluhme, ο οποίος κατηγορείται ότι, κατά παράβαση της κανονιστικής αποφάσεως, κατείχε στο Læsø μέλισσες μη ανήκουσες στη φυλή Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø), θεωρεί ειδικότερα ότι το άρθρο 30 της Συνθήκης δεν επιτρέπει την εθνική κανονιστική ρύθμιση.

9 Θεωρώντας ότι η επίλυση της διαφοράς της οποίας επελήφθη εξαρτάται από την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Kriminalret αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής ερωτήματα:

«I — Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΚ:

1) Μπορεί το άρθρο 30 της Συνθήκης να θεωρηθεί ότι έχει την έννοια ότι κράτος μέλος μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να θεσπίσει κανόνες

με τους οποίους απαγορεύεται η κατοχή — και επομένως η εισαγωγή — οποιουδήποτε άλλου είδους μελισσών εκτός από μέλισσες της φυλής Apis mellifera mellifera (καφετιές μέλισσες του Læsø) σε ορισμένο νησί του οικείου κράτους, π.χ. σε ένα νησί 114 km^2, του οποίου το ένα ήμισυ αποτελείται από χωριά, μικρά χωριά με λιμάνι, χρησιμοποιείται για τουριστική εκμετάλλευση ή για τη γεωργία, ενώ το άλλο ήμισυ αποτελείται από ακαλλιέργητες εκτάσεις, δηλαδή άγρια βλάστηση, ρεικοτόπους, λειβάδια, αλυκές και αμμοτόπους καθώς και εκτάσεις με αμμολόφους, και το οποίο την 1η Ιανουαρίου 1997 είχε πληθυσμό 2 365 άτομα, είναι δε ένα νησί όπου οι δυνατότητες ασκήσεως δραστηριοτήτων βιοπορισμού είναι γενικώς περιορισμένες, πλην όμως η μελισσοκομία είναι μία από τις ελάχιστες δυνατές δραστηριότητες βιοπορισμού λόγω της ιδιαίτερης χλωρίδας του νησιού και μεγάλων ακαλλιέργητων εκτάσεων που αποτελούν αντικείμενο εκτατικής εκμεταλλεύσεως;

2) Αν ένα κράτος μέλος μπορεί να θεσπίσει τέτοιους κανόνες, ζητείται από το Δικαστήριο να προσδιορίσει γενικώς τις σχετικές προϋποθέσεις, συγκεκριμένα δε:

α) Μπορεί κράτος μέλος να θεσπίσει κανόνες, όπως τους εκτιθέμενους στο ερώτημα 1, καθόσον οι κανόνες αυτοί αφορούν αποκλειστικά ένα νησί, όπως αυτό που περιγράφεται, επομένως καθόσον η ισχύς των κανόνων αυτών είναι γεωγραφικώς περιορισμένη;

β) Μπορεί κράτος μέλος να θεσπίσει κανόνες όπως τους περιγραφομένους στο ερώτημα 1, όταν οι κανόνες αυτοί στηρίζονται στο γεγονός ότι είναι επιθυμητή η προστασία της φυλής μελισσών Apis mellifera mellifera από εξαφάνιση, πράγμα που μπορεί να επιτευχθεί, κατά την άποψη του κράτους μέλους, μέσω αποκλεισμού όλων των άλλων φυλών μελισσών από το εν λόγω νησί;

Στην παρούσα ποινική υπόθεση, η οποία αποτελεί την αφορμή για την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος, ο κατηγορούμενος αμφισβητεί

— ότι υφίσταται καν η φυλή Apis mellifera mellifera και εξέθεσε ότι οι μέλισσες που ήδη υφίστανται στο Læsø αποτελούν διασταύρωση διαφόρων φυλών μελισσών,

— ότι οι καφετιές μέλισσες, που υφίστανται στο Læsø δεν αποτελούν μοναδικό είδος, αλλά απαντούν σε πολλά μέρη του κόσμου και

— ότι οι εν λόγω μέλισσες δεν απειλούνται από εξαφάνιση.

Επομένως, ζητείται με την απάντηση να διευκρινισθεί αν αρκεί το ότι το οικείο κράτος μέλος κρίνει σκόπιμο ή αναγκαίο να θεσπίσει κανόνες ως μερικό μέτρο διασφαλίσεως του εν λόγω πληθυσμού μελισσών ή αν πρέπει συγχρόνως να θεωρηθεί ως προϋπόθεση το ότι υφίσταται η φυλή των μελισσών και/ή ότι είναι η μοναδική υφιστάμενη φυλή και/ή ότι απειλείται από εξαφάνιση στην περίπτωση κατά την οποία η επιβολή της απαγορεύσεως είναι άκυρη ή δεν μπορεί να επιβληθεί.

γ) Εάν ούτε βάσει της αιτιολογίας, που εκτίθεται στις περιπτώσεις α' ή β', δεν μπορεί να καταστεί νόμιμη η θέσπιση αυτών των κανόνων, μπορεί εντούτοις να επιτευχθεί το αποτέλεσμα αυτό μέσω συνδυασμού των δύο αυτών προϋποθέσεων;

II — Όσον αφορά την οδηγία 91/174/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Μαρτίου 1991, σχετικά με τους ζωωοτεχνικούς και γενεαλογικούς όρους που διέπουν την εμπορία ζώων φυλής (ράτσας):

1) Σε ποιες περιπτώσεις αποτελεί μια μέλισσα ζώο φυλής (ράτσας) κατά την έννοια με την οποία χρησιμοποιείται η λέξη αυτή στο άρθρο 2 της οδηγίας; Αποτελεί, π.χ., μια κίτρινη μέλισσα ζώο φυλής (ράτσας);

2) Ποιοι είναι οι ζωοτεχνικοί λόγοι (άρθρο 2 της οδηγίας);

3) Ποιοι είναι οι γενεαλογικοί λόγοι (άρθρο 2 της οδηγίας);

4) Έχει η οδηγία την έννοια ότι κράτος μέλος, ανεξαρτήτως της οδηγίας, μπορεί να απαγορεύσει την εισαγωγή ή τη διατήρηση όλων των άλλων μελισσών πλην των μελισσών της φυλής Apis mellifera mellifera σ' ένα νησί όπως το περιγραφόμενο στο τμήμα I, ερώτημα 1;

Εάν κράτος μέλος μπορεί να το πράξει αυτό υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ζητείται να προσδιορισθούν οι προϋποθέσεις αυτές.»

Ως προς το τμήμα II των ερωτημάτων

10 Με τα ερωτήματά του, το εθνικό δικαστήριο ζητεί ουσιαστικά από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τα άρθρα 1 και 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας.

11 Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως ορθώς παρατήρησαν τόσο η Δανική Κυβέρνηση όσο και η Επιτροπή, δεν έχουν θεσπιστεί διατάξεις εφαρμογής σχετικές με τις μέλισσες σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 6 της οδηγίας.

12 Συνεπώς, δυνάμει του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι εθνικές νομοθεσίες, τηρουμένων ωστόσο των γενικών διατάξεων της Συνθήκης.

13 Επομένως, κανονιστική ρύθμιση όπως η επίδικη στην υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να εξεταστεί με κριτήριο τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΚ.

Ως προς το τμήμα Ι των ερωτημάτων

14 Με τα ερωτήματά του, το εθνικό δικαστήριο ερωτά ουσιαστικά αν εθνική κανονιστική ρύθμιση απαγορεύουσα την κατοχή σε νησί, όπως το νησί Læsø, οποιουδήποτε είδους μελισσών πλην των μελισσών της φυλής Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης και αν, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, μια τέτοια κανονιστική ρύθμιση μπορεί να δικαιολογηθεί από λόγους προστασίας της υγείας και της ζωής των ζώων.

Ως προς την ύπαρξη μέτρου ισοδυνάμου αποτελέσματος

15 Ο Bluhme, καθώς και η Επιτροπή, θεωρούν ότι η απαγόρευση κατοχής στο νησί Læsø μελισσών που δεν ανήκουν στο είδος της καφετιάς μέλισσας του Læsø, ως συνεπαγόμενη την απαγόρευση εισαγωγής, συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος αντίθετο προς το άρθρο 30 της Συνθήκης. Ο Bluhme θεωρεί ότι η επίδικη στην υπόθεση της κύριας δίκης κανονιστική ρύθμιση εμποδίζει στην πράξη την εισαγωγή στο νησί Læsø μελισσών καταγωγής των κρατών μελών. Συναφώς, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι το άρθρο 30 έχει επίσης εφαρμογή στα μέτρα τα οποία αφορούν μόνον ένα τμήμα του εδάφους κράτους μέλους.

16 Αντιθέτως, η Δανική, η Ιταλική και η Νορβηγική Κυβέρνηση ισχυρίζονται ότι η δημιουργία μιας ζώνης καθαρόαιμης φυλής ενός συγκεκριμένου είδους σε οριοθετημένο γεωγραφικό τομέα εντός ενός κράτους μέλους δεν θίγει το εμπόριο

μεταξύ κρατών μελών. Η Δανική και η Νορβηγική Κυβέρνηση διευκρινίζουν, εξάλλου, ότι η απαγόρευση εισαγωγής μελισσών στο νησί Læsø, πλην της καφετιάς μέλισσας του Læsø, δεν συνιστά δυσμενή διάκριση έναντι των μελισσών καταγωγής άλλων κρατών μελών, δεν έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση του μεταξύ των κρατών μελών εμπορίου και έχει μια πολύ υποθετική και αβέβαιη επίπτωση επί των συναλλαγών για να θεωρηθεί ικανή να τις παρεμποδίσει.

17 Η Δανική Κυβέρνηση προβάλλει επιπλέον ότι, στο μέτρο που η κανονιστική ρύθμιση δεν αφορά τη πρόσβαση των μελισσών στη δανική αγορά ως εμπορευμάτων, αλλά περιορίζεται στη ρύθμιση των προϋποθέσεων κατοχής των μελισσών εντός αυτού του κράτους μέλους, η εθνική κανονιστική ρύθμιση εκφεύγει από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 της Συνθήκης.

18 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό κάθε μέτρο ικανό να παρεμποδίσει άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο [απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74, Dassonville, Συλλογή τόμος 1974, σ. 411 (συνοπτική μετάφραση στα ελληνικά), σκέψη 5].

19 Καθόσον διαλαμβάνει, στο άρθρο 6, γενική απαγόρευση εισαγωγής στο Læsø και στα πέριξ νησιά ζωντανών μελισσών και γενετικού υλικού οικόσιτων μελισσών, η επίδικη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση απαγορεύει επίσης την εισαγωγή τους από άλλα κράτη μέλη, οπότε είναι ικανή να παρεμποδίσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Επομένως, συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό.

20 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι το επίδικο στην κύρια δίκη μέτρο εφαρμόζεται μόνο σε τμήμα της εθνικής επικράτειας (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 1991, C-1/90 και C-176/90, Aragonesa de Publicidad και Publivía, Συλλογή 1991, σ. I-4151, σκέψη 24, και της 15ης Δεκεμβρίου 1993, C-277/91, C-318/91 και C-319/91, Ligur Carni κ.λπ., Συλλογή 1993, σ. I-6621, σκέψη 37).

21 Εξάλλου, αντίθετα προς ό,τι υποστήριξε η Δανική Κυβέρνηση, κατά την οποία η απαγόρευση κατοχής ορισμένων μελισσών στο νησί Læsø πρέπει να θεωρηθεί ως κανονιστική ρύθμιση στον τομέα των μεθόδων πωλήσεως, κατά την έννοια της αποφάσεως της 24ης Νοεμβρίου 1993, C-267/91 και C-268/91, Keck και Mithouard (Συλλογή 1993, σ. I-6097), επιβάλλεται να τονιστεί ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση αφορά, αντιθέτως, τα ουσιώδη χαρακτηριστικά των μελισσών. Υπό τις συνθήκες αυτές, η εφαρμογή της στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως δεν μπορεί να αφορά μια μέθοδο πωλήσεως υπό την έννοια της προαναφερθείσας αποφάσεως Keck και Mithouard (απόφαση της 26ης Ιουνίου 1997, C-368/95, Familiapress, Συλλογή 1997, σ. I-3689, σκέψη 11).

22 Τέλος, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 19 των προτάσεών του, εφόσον η κανονιστική απόφαση απαγορεύει την εισαγωγή μελισσών καταγωγής άλλου κράτους μέλους σε τμήμα της δανικής επικράτειας, έχει ευθεία και άμεση επίπτωση στο εμπόριο, και όχι πάρα πολύ αμφίβολα και πάρα πολύ έμμεσα αποτελέσματα ώστε η υποχρέωση που επιβάλλει να μην μπορεί να θεωρηθεί ικανή να παρεμποδίσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

23 Επομένως, εθνική κανονιστική ρύθμιση απαγορεύουσα την κατοχή σε νησί, όπως το Læsø, οποιουδήποτε είδους μελισσών πλην των μελισσών της φυλής Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης.

Ως προς την αιτιολόγηση μιας κανονιστικής ρυθμίσεως παρόμοιας με εκείνη της κύριας δίκης

24 Ο Bluhme θεωρεί ότι δεν μπορεί να γίνει επίκληση κανενός λόγου που να δικαιολογεί την επίμαχη στην κύρια δίκη κανονιστική ρύθμιση, πολλώ μάλλον καθόσον δεν υφίσταται, κατ' αυτόν, φυλή Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) γενετικώς διακριτή και χαρακτηρίζουσα το νησί Læsø. Εξάλλου, αφού μια τέτοια κανονιστική ρύθμιση δεν εμπίπτει στις διατάξεις περί υγειονομικού ελέγχου, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί δυνάμει της οδηγίας 92/65/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 1992, που καθορίζει τους όρους

υγειονομικού ελέγχου που διέπουν το εμπόριο και τις εισαγωγές στην Κοινότητα ζώων, σπέρματος, ωαρίων και εμβρύων που δεν υπόκεινται, όσον αφορά τους όρους υγειονομικού ελέγχου, στις ειδικές κοινοτικές ρυθμίσεις που αναφέρονται στο τμήμα I του παραρτήματος Α της οδηγίας 90/425/ΕΟΚ (ΕΕ L 268, σ. 54).

25 Η Δανική Κυβέρνηση φρονεί ότι, στην περίπτωση όπου η απαγόρευση την οποία θεσπίζει η κανονιστική απόφαση θεωρηθεί από το Δικαστήριο ως μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, πρόκειται για μέτρο εφαρμοζόμενο αδιακρίτως στις μέλισσες, ανεξαρτήτως του κράτους καταγωγής, το οποίο δικαιολογείται από τον στόχο της προστασίας της βιολογικής ποικιλομορφίας, η οποία αναγνωρίστηκε, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7), καθώς και με τη σύμβαση για τη βιολογική ποικιλομορφία, υπογραφείσα στο Ρίο Ιανέιρο στις 5 Ιουνίου 1992 και εγκριθείσα εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 93/626/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 1993 (ΕΕ L 309, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση του Ρίο). Διευκρινίζει, συναφώς, ότι η μέλισσα της φυλής Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) απειλείται με εξαφάνιση και μπορεί να διατηρηθεί μόνο στο νησί Læsø, οπότε το θεσπισθέν μέτρο είναι αναγκαίο για να αποφευχθεί η εξαφάνιση του είδους αυτού και είναι ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Άλλωστε, η κανονιστική απόφαση δεν θίγει τη δυνατότητα ασκήσεως της μελισσοκομίας στο νησί, αλλά περιορίζεται στην καθιέρωση ρυθμίσεως ως προς τις φυλές μελισσών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

26 Τέλος, η Δανική Κυβέρνηση παραθέτει αρκετές επιστημονικές μελέτες που αποδεικνύουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της μέλισσας αυτής σε σχέση με τις άλλες φυλές.

27 Η Νορβηγική Κυβέρνηση φρονεί, κυρίως, ότι η δανική κανονιστική ρύθμιση δικαιολογείται από λόγους προστασίας του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 30 της Συνθήκης και την απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, στην υπόθεση 120/78, Rewe-Zentral, γνωστή ως απόφαση Cassis de Dijon (Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 321, σκέψη 8).

28 Επικουρικώς, θεωρεί, όπως και η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, ότι η διατήρηση ενός σπάνιου και απειλούμενου είδους εμπίπτει στην προστασία της υγείας και της ζωής των ζώων, που αναφέρει το άρθρο 36 της Συνθήκης.

29 Κατά τη Νορβηγική Κυβέρνηση, η δημιουργία ζωνών καθαρόαιμης φυλής είναι η μόνη που επιτρέπει τη διατήρηση της καφετιάς μέλισσας του Læsø.

30 Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι ο ίδιος δικαιολογητικός λόγος πρέπει να γίνει δεκτός στην περίπτωση που δεν πρόκειται για σπάνιο και απειλούμενο είδος, αλλά επιστημονικοί λόγοι καθιστούν ευκταία την εκτροφή καθαρόαιμης φυλής.

31 Όσον αφορά το ζήτημα ως προς την ύπαρξη της φυλής της μέλισσας Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) που απειλείται με εξαφάνιση, η Επιτροπή θεωρεί ότι πρόκειται για ζήτημα αποδείξεως το οποίο εμπίπτει, κατά συνέπεια, στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου. Διευκρινίζει ότι η απαγόρευση δεν πρέπει να επεκταθεί στην κατοχή καφετιάς μέλισσας της φυλής Apis mellifera mellifera καταγωγής άλλων κρατών μελών ή τρίτων χωρών αν δεν υπάρχει έγκυρος λόγος που να δικαιολογεί έναν τέτοιο περιορισμό και υπενθυμίζει ότι μιας τέτοιας φύσεως απαγόρευση δεν μπορεί να αποτελεί μέσο αυθαίρετης δυσμενούς διακρίσεως ούτε να έχει ως σκοπό την προστασία ορισμένων επαγγελματικών συμφερόντων.

32 Τέλος, η Ιταλική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι υπάρχουν πολλά υποείδη της Apis mellifera mellifera, που έχουν εξακριβωθεί ως φυλές, και, εντός των φυλών αυτών, ως οικότυποι, που αντιπροσωπεύουν το προϊόν μιας φυσικής διαδικασίας προσαρμογής στις περιβαλλοντικές συνθήκες των διαφόρων εδαφών.

33 Συναφώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι τα μέτρα προφυλάξεως ενός αυτόχθονος ζωικού πληθυσμού που εμφανίζει διακριτά χαρακτηριστικά συμβάλλουν στη διατήρηση της βιολογικής ποικιλομορφίας εξασφαλίζοντας την επιβίωση του οικείου πληθυσμού. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα μέτρα αυτά αποβλέπουν στην προστασία της ζωής των ζώων αυτών και μπορούν να δικαιολογηθούν δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης.

34 Προκειμένου να διατηρηθεί αυτή η βιολογική ποικιλομορφία, είναι αδιάφορο ότι το αντικείμενο της προστασίας αποτελεί ένα ξεχωριστό υποείδος, μια διακριτή φυλή εντός ενός οποιουδήποτε είδους ή απλώς τοπική ποικιλία άπαξ πρόκειται για πληθυσμούς που εμφανίζουν χαρακτηριστικά τα οποία τους διακρίνουν από τους άλλους και, κατά συνέπεια, κρίνονται άξιοι προστασίας είτε για να προστατευθούν από ενδεχόμενο κίνδυνο εξαλείψεως κατά το μάλλον ή ήττον επικείμενο είτε, έστω και ελλείψει ενός τέτοιου κινδύνου, λόγω επιστημονικού ή άλλου συμφέροντος για τη διατήρηση του καθαρόαιμου πληθυσμού στον οικείο τόπο.

35 Επιβάλλεται ωστόσο να εξακριβωθεί αν η εθνική κανονιστική ρύθμιση ήταν αναγκαία ενόψει του σκοπού προστασίας που επιδιώκει και ανάλογη σε σχέση προς αυτόν ή αν ήταν δυνατό να επιτευχθεί το ίδιο αποτέλεσμα με μέτρα λιγότερο περιοριστικά (απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 1983, 124/81, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 1983, σ. 203, σκέψη 16).

36 Η διατήρηση της βιολογικής ποικιλομορφίας με τη δημιουργία ζωνών στις οποίες ο πληθυσμός θα απολαύει ειδικής προστασίας, μέθοδος αναγνωρισθείσα από τη Σύμβαση του Ρίο, ειδικότερα στο άρθρο 8, στοιχείο α', έχει άλλωστε ήδη τεθεί σε εφαρμογή στο κοινοτικό δίκαιο [ειδικότερα, με τις ζώνες ειδικής προστασίας που προβλέπει η οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202), ή τις ειδικές ζώνες διατηρήσεως που προβλέπει η οδηγία 92/43].

37 Όσον αφορά την απειλή εξαφανίσεως της καφετιάς μέλισσας του Læsø, είναι αναμφισβήτητο ότι η απειλή είναι πραγματική σε περίπτωση διασταυρώσεως με κίτρινες μέλισσες λόγω του υπολειπόμενου χαρακτήρα των γονιδίων της καφετιάς μέλισσας. Η δημιουργία, με την εθνική κανονιστική ρύθμιση, μιας ζώνης προστασίας εντός της οποίας απαγορεύεται η κατοχή άλλων μελισσών πλην της καφετιάς μέλισσας του Læsø, τούτο δε προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωση αυτών των τελευταίων, αποτελεί επομένως πρόσφορο μέτρο ενόψει του επιδιωκόμενου σκοπού.

38 Επομένως, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι εθνική κανονιστική ρύθμιση απαγορεύουσα την κατοχή σε νησί, όπως το Læsø, οποιουδήποτε είδους μελισσών

πλην των μελισσών της φυλής Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) πρέπει να θεωρηθεί ότι δικαιολογείται, δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης, από λόγους προστασίας της υγείας και της ζωής των ζώων.

Επί των δικαστικών εξόδων

39 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Δανική, η Ιταλική και η Νορβηγική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 3ης Ιουλίου 1995 το Kriminalret i Frederikshavn, αποφαίνεται:

1) **Εθνική κανονιστική ρύθμιση απαγορεύουσα την κατοχή σε νησί, όπως το Læsø, οποιουδήποτε είδους μελισσών πλην των μελισσών της φυλής Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) αποτελεί μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΚ.**

2) Εθνική κανονιστική ρύθμιση απαγορεύουσα την κατοχή σε νησί, όπως το Læsø, οποιουδήποτε είδους μελισσών πλην των μελισσών της φυλής Apis mellifera mellifera (καφετιά μέλισσα του Læsø) πρέπει να θεωρηθεί ότι δικαιολογείται, δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης ΕΚ, από λόγους προστασίας της υγείας και της ζωής των ζώων.

Puissochet Moitinho de Almeida Gulmann

Sevón Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Δεκεμβρίου 1998.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

J.-P. Puissochet